

DE RUSSEN!

van tom lanoye naar anton tsjechov regie ivo van hove

toneelgroepamsterdam

rolverdeling op de achterzijde

van tom lanoye naar tsjechov

regie ivo van hove

dramaturgie peter van kraaij

scenografie jan versweyveld

muziek tom holkenborg

video tal yarden

kostuums an d'huys

coproductie holland festival/
international theatre festival dialog-wroclaw

assistentie regie matthias mooij

assistentie scenografie roel van berckelaer, ramón huijbrechts

assistentie video rodrick biersteker

hoofd techniek & productie götz schwörer

productieleiding edith den hamer (1° productieleider)

techniek reyer meeter, hugo stolwijk (1° inspicianten), emile bleeker,
sanne de boer, karl klomp, timo merkies, daan van oene, pieter
roodbeen, dennis van scheppingen, erwin sterk

uitvoering scenografie kloosterboer decor bv, eddy van gelder, levtec

graffiti rupa van teylingen

kostuumatelier farida bouhbouh, wim van vliet (hoofd)

castingadviezen hans kemna

kap & grime david verswijveren

fotografie jan versweyveld

grafisch ontwerp joost de haas, jan versweyveld

publiciteit marleen koens, mette raaphorst

druk ssp amsterdam

met dank aan oogappel

De tekst van De Russen! is uitgegeven bij
Prometheus (Amsterdam).

De Russen! ging in 2011 in première en duurt
ca 5u, inclusief twee korte pauzes.

DE RUSSEN!

synopsis

Ivanov, ooit een onvermoeibare, aantrekkelijke durfal heeft zichzelf klem gereden in een huwelijk met de Joodse Sarah en een berg schulden. Hij schaamt zich voor het feit dat hij de torenhoge verwachtingen in de liefde en het werk in het landbouwcoöperatief niet heeft weten waar te maken. Elke avond vlucht hij het huis uit, weg van zijn doodzieke vrouw, zijn rentmeester Borkin en zijn haveloze oom graaf Sjabelski. Hij trekt naar de Lebedjevs die een verjaardagsfeest organiseren voor hun dochter Sasja. Zij heeft haar leven nog voor zich en koestert een diepe liefde voor de depressieve Ivanov. Maar ook het feest biedt geen soelaas: de gasten roddelen, zuipen en zoeken ruzie met Izaak, die als Jood de ideale zondebok vormt voor hun mislukte aanspraken en frustraties.

Onder de gasten bevindt zich de dorpsonderwijzer Platonov, ooit een veelbelovende student die geloofde in een nieuwe maatschappij waarin de intellectuelen en boeren de handen in elkaar zouden slaan. Het revolutionaire elan is inmiddels weggeëbde, maar Platonov kan zich maar moeilijk schikken in zijn burgerlijke leventje. Wanneer hij op het feest zijn jeugdliefde Sofia weer ontmoet, pas getrouwd met zijn vriend Sergej, houdt hij zichzelf voor dat hem een nieuwe kans wordt geboden.

Ivanov zit verstrikt in de keuzes die hij ooit te goeder trouw maakte, Platonov weigert zich neer te leggen bij dit ene leven; zijn verlangens en pretenties kennen geen grenzen. Beide mannen lijden aan het leven. Ze ontmoeten elkaar voor het eerst, praten, houden elkaar een tijdlang een spiegel voor, maar slagen er niet in het onafwendbare te keren. Met een noodlottige precisie voert hun levensweg hen naar het ultieme moment waarop alle troeven zijn uitgespeeld en ze moeten aanvaarden wie ze zijn: sterfelijke wezens die hun afspraak met de geschiedenis hebben gemist.

anton tsjechov

auteur

Geboren in de Russische havenstad Taganrog komt Anton Tsjechov (1860-1904) al op jonge leeftijd in contact met een grote verscheidenheid aan mensen die de kruidenierszaak van zijn vader bezoeken. Hij raakt er vertrouwd met de taal en gewoonten van diverse nationaliteiten en klassen. Na zijn studie medicijnen wordt Tsjechov districtarts in een kleine provinciestad en schrijft korte verhalen. Subtiel observeert hij de verarmde aristocraten, boeren, legerofficieren en gegoede burgers die zijn praktijk bezoeken. Zo verzamelt hij een haast encyclopedische kennis van de Russische maatschappij aan het einde van de 19^e eeuw. Als een spons zuigt hij de verschillende levens in zich op en wringt ze in zijn verhalen en toneelstukken weer uit. Voortdurend verandert hij van kleur, timbre en woordgebruik en geeft hij letterlijk stem aan zijn Russische medemensen. Hij wordt de kroniekschrijver van de duifgrijze wereld waarin de gewone Rus zich dagelijks staande tracht te houden. Nooit stelt hij zijn personages ten dienste van een moraal of spannend verhaal, nooit staan ze symbool voor iets anders dan wat ze zijn. Het is deze blik vol mededogen en de herkenbaarheid van elke gevoelsschakering die zijn werk zo tijdloos en universeel maakt. Tsjechov overlijdt op jonge leeftijd aan tuberculose, maar stukken als De Meeuw, Drie zusters en De Kersentuin hebben al generaties lang een plek veroverd in ons collectieve geheugen.

**‘*Waar komt die zwakte
vandaan in mij?*’**

Ivanov

**‘*Waarom leven we niet zoals we
zouden kunnen leven?*’**

Platonov

tom lanoye

auteur

De Vlaamse schrijver Tom Lanoye (1958) woont en werkt in Antwerpen en Kaapstad. Hij is één van de meest gelezen en gelauwerde schrijvers van het Nederlandse taalgebied en heeft zich bewezen in vrijwel alle literaire genres. In 1985 verscheen zijn prozadebuut Een slagterszoon met een brillette. Daarna o.a. de romans Kartonnen dozen, Het goddelijke monster, Zwarte tranen, Boze tongen en Het derde huwelijk. Zijn boeken werden bekroond met talloze literaire prijzen. Recentelijk won Lanoye de Gouden Uil Publieksprijs en Henriette Roland Holst-prijs voor zijn roman Sprakeloos. In 2012 schrijft hij het Boekenweekgeschenk, een eer die slechts weinige schrijvers te beurt valt.

Zijn theaterwerk wordt gespeeld op talloze Europese podia. Hij schreef onder meer voor Luk Perceval, Gerardjan Rijnders, Johan Simons en Guy Cassiers. De cyclus Ten Oorlog, een rigoureuze bewerking van Shakespeares koningsdrama's, was een groot succes in Nederland, België en Duitsland.

Tom Lanoye schreef De Russen!, gebaseerd op Ivanov en Platonov, speciaal in opdracht van Toneelgroep Amsterdam. Lanoye: *'Tsjechov is één van de eerste schrijvers van 'het moderne levensgevoel'. Een onbestemde lusteloosheid, een mal de vivre dat bol staat van verveling en zwartgallige humor, en dat toch opvalt door zijn lichtvoetigheid en deernis.'*

ivo van hove

regie

'De Russen! is een dissectie van het onbehagen van de mensen, hun onrust, hun ontevredenheid. Het is een diagnose van onze tijd waarin een gevoel van een gemeenschap enkel nog bestaat in virtuele gemeenschappen als Facebook of Twitter. In De Russen! zien we een koor van individuen zonder een gedeelde identiteit of gezamenlijke overtuigingen. Het ideaal van het collectief is opgeschoven naar individualisme. De maatschappij is verworpen tot een groep van individuen, een groep eilanden. Ieder probeert zijn eigen hachje te redden, zijn eigen geluk af te dwingen met weinig empathie voor de anderen. De Russen! toont de teloorgang van de samenleving waarin elke vorm van gemeenschappelijkheid ontbreekt. Het is ieder voor zich, sauve qui peut. De groep heeft geen samenhang meer omdat alleen individuele en materiële belangen worden nagestreefd. Men zou deze mensen hangvolwassenen kunnen noemen die rondhangen op een plek en overlast veroorzaken. In dit geval is de overlast van emotionele en psychische aard. Iedereen projecteert zijn frustraties op de Joden als zondebok. Maar dat is slechts een schijngevecht. De vraag naar de zin van het leven komt als een hardnekkige migraine telkens weer opzetten. Op het einde van De Russen! zijn Platonov en Ivanov dood. Platonov wordt per toeval dodelijk getroffen en Ivanov pleegt zelfmoord. Betekenisvol is de reactie van de verbitterde Borkin: 'Als ik iets kan betekenen?', terwijl hij tijdens de schietpartij niets gedaan heeft om het drama te vermijden. Een brutaal einde van een stuk over een samenleving waar gemeenschapszin totaal ontbreekt en mensen pure individualisten zijn geworden.'

Ivo van Hove

vormgeving en muziek

Scenograaf Jan Versweyveld situeert het feest op een immens dak als een grootstedelijke woestenij, verloren tussen hemel en aarde. Van het feestgedruis is niets te merken, op de lichtflitsen door de glazen koepels na. Het dak is de plek waar de personages even op adem komen en waar ze de gesprekken voeren die niet voor andere toehoorders zijn bestemd. Het is 'een hangplek voor volwassenen', een *no man's land* waar, naarmate de drank zijn werk doet, alle remmen worden losgegooid en basale instincten de overhand nemen. Het is een labyrint, een naargeestige locatie waar mannen op oorlogspad gaan en vrouwen hun strikken zetten, waar het onderscheid tussen jager en prooi als in een videogame steeds diffuser wordt. Naarmate de avond verstrijkt en de wereld om Ivanov en Platonov heen meer en meer oplost in die van hun eigen melancholische geest, vult video-ontwerper Tal Yarden de ruimte met bevreemdende wensdromen en groteske angstvisioenen. De muziek die Tom Holkenborg (Junkie XL) componeerde is een mix van harde elektronische soundscapes en organische instrumenten die perfect de leegte en duisternis van de personages volgt. De Russen! speelt in een wereld waar niets echt tot stand komt, waar het feest een gerucht is en waar de dromen en angsten van de gasten één ogenblik lang opgloeien alvorens voorgoed te verdwijnen.

identiteitscrisis in de russen!

Tsjechov schrijft Platonov (1878) en Ivanov (1887) in de nasleep van de woelige 60'er jaren van de 19e eeuw. Een periode waarin, na de afschaffing van de lijfeigenschap, de hoop ontstaat dat de Russische samenleving grondig zou worden hervormd. Tienduizenden studenten trekken naar het platteland om er, samen met de boeren in rurale communes, een nieuw leven op te bouwen. Maar wederzijdse achterdocht en een fundamenteel verschil in levensopvatting doet het experiment mislukken. Een heleboel ontgoochelde intellectuelen en jonge idealisten zwerven in Tsjechovs jeugdwerken rond. Platonov en Sofia zijn de meest markante voorbeelden van deze verbitterde generatie. Platonov heeft een strijd met zijn vader uitgevochten en alle banden verbroken met de aristocratische klasse waartoe hij behoorde. Maar nu de revolutionaire communedroom is verzand, heeft hij zich teruggetrokken als dorpsonderwijzer en *enfant prodige*, op handen gedragen door enkele vrienden, nog steeds rad van tong en bovengemiddeld begaafd, maar in wezen gefrustreerd in zijn burgerlijke leventje als huisvader. De vaders en Joden moeten het ontgelden. Hij is rusteloos en leeft in onvrede met zijn omgeving. Ook Sofia is van een bevlogen studente getransformeerd in een berekenende jonge vrouw die de materiële zekerheid verkiest boven haar oude politieke idealen. Wanneer ze elkaar weer ontmoeten, flakkert er een liefde op die haar houdbaarheidsdatum al lang heeft overschreden. Waar ze verliefd op worden, is het gekoesterde beeld van hoe ze ooit waren, tien jaar eerder.

Ook Ivanov heeft geprobeerd op het platteland zijn leven te maken. Hij is nog steeds lid van het landelijk comité dat poogt agrarische vernieuwingen door te voeren, maar is gestrand in zijn experimenten. Ook zijn huwelijk met de Joodse Sarah is in het slop geraakt. Nu ze ziek is, slaagt hij er niet in de zorg voor haar op zich te nemen. Hij voelt zich leeg en begrijpt niet hoe zijn leven zo fout heeft kunnen lopen. In tegenstelling tot Platonov geeft hij niet de anderen, maar zichzelf de schuld van zijn niet gerealiseerde idealen.

Beide mannen reageren heel verschillend op de diffuse onvrede die hun leven bepaalt: Ivanov is depressief en lijdt onder de verloren samenhang, Platonov attaqueert het bestaan met een rusteloze honger naar meer; meer drank, meer vrouwen, meer alternatieve levens. Het is hun verwoede poging om de melancholie te keren die de kern uitmaakt van de tekst van Tom Lanoye: een ontroerend, genadeloos en herkenbaar portret van de hedendaagse mens.

de russen!

amsterdam stadsschouwburg

(020 624 23 11)

za 5 jan 18:00, zo 6 jan en 13 jan 16:00,

wo 9 t/m za 12 jan 18:00

wijzigingen voorbehouden | tga.nl

toneelgroep amsterdam

Toneelgroep Amsterdam is Nederlands grootste repertoiregezelschap en het huisgezelschap van de Stadsschouwburg Amsterdam. Met gemiddeld 350 voorstellingen en 20 producties per seizoen is TA een toonaangevend en innovatief gezelschap van internationale allure dat wordt geleid door Ivo van Hove. Kern is het ensemble van 21 acteurs.

Bekende voorstellingen zijn Angels in America, Romeinse tragedies, Het temmen van de feeks, Opening Night en Kinderen van de zon. **TA-2** is het platform voor de ontwikkeling van (regie)talent.

TA-junior verzorgt educatieprojecten en juniorvoorstellingen voor en door jongeren. **TA-extra** is de verzamelnaam voor alle randprogrammering. **TA-alliantie** werkt samen met mightysociety/Eric de Vroedt, Female Economy/Adelheid Roosen en STD/Thibaud Delpout.

ensemble

barry atsma

kitty courbois

jacob derwig

hélène devos

roeland fernhout

fred goessens

janni goslinga

marieke heebink

fedja van huêt

marwan chico kenzari

hans kesting

hugo koolschijn

chris nietvelt

celia nufaar

frieda pittoors

alwin pulinckx

halina reijn

gijs scholten van aschat

bart slegers

eelco smits

karina smulders

12 | 13

macbeth

van william shakespeare

regie johan simons

aug 12 - feb 13

othello

van william shakespeare

regie ivo van hove

aug - sep 12

husbands

van john cassavetes

regie ivo van hove

coproductie prospero, théâtre national de

bretagnes rennes

sep 12, apr 13

romeinse tragedies

van william shakespeare

regie ivo van hove

coproductie holland festival, de munt

brussel, kaaitheater brussel, muziektheater

transparant, blindman

sep - nov 12

kinderen van de zon

van maxim gorki

regie ivo van hove

productie toneelgroep amsterdam/ntgent

sep 12, feb - mrt 13

la voix humaine

van jean cocteau

regie ivo van hove

okt 12, apr 13

opening night

van john cassavetes

regie ivo van hove

productie toneelgroep amsterdam/ntgent

nov 12, mrt 13

nora première

van henrik ibsen

regie thibaud depleut

nov 12 - feb 13

na de repetitie / persona première

van ingmar bergman

regie ivo van hove

coproductie théâtre de la place (liege), théâtres

de la ville de luxembourg, maison des arts de

créteil

dec 12 - jun 13

in ongenade

van j.m. coetzee

regie luk perceval

feb, apr 13

angels in america

van tony kushner

regie ivo van hove

feb - mrt 13

al mijn zonen

van arthur miller

regie thibaud depleut

coproductie toneelschuur producties

mrt - mei 13

de meeuw première

van anton tsjechov

regie thomas ostermeier

jun 13

ta-alliantie

hetty & george

concept/tekst/spel george groot,

adelheid roosen

regie titus muizelaar

productie female economy

okt - feb 13

mightysociety10 + mightyfinalremix

concept/tekst/regie eric de vroedt

productie mightysociety

nov 12 - jan 13

stad der blinden

van josé saramago

regie thibaud depleut

productie std

mei - jun 13

ta-junior & amateurs!

zijn of nie

idee rosa fontein, maartje ghijsen,

victor mentink, adelheid roosen

dec 12, feb - mrt 13

angels junior

naar angels in america

mrt 13

DE RUSSEN!

nikolasja ivanov jacob derwig
sarah, zijn vrouw halina reijn

misja platonov fedja van huêt
alexandra, zijn vrouw janni goslinga
nikolai triletski, haar broer eelco smits

pavel lebedjev hugo koolschijn
zinaida lebedjeva, zijn vrouw frieda pittoors
sasja lebedjeva, hun dochter hélène devos

anna petrovna, weduwe chris nietvelt
sergei voinitsev, haar stiefzoon roeland fernhout
sofia, zijn vrouw karina smulders

borkin, fred goessens
rentmeester van ivanov

graaf sjabelski, gijs scholten
ivanovs oom van aschat

dokter Ivov marwan chico
kenzari

mafutka babakina marieke heebink

porfiry glagoliev leon voorberg

izaak vengerovitsj, alwin pulinckx
broer van sarah

osip hans kesting

toneelgroepamsterdam